

Sygn. akt XVII AmC 3511/10

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 stycznia 2012r.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodniczący: SSO Maria Witkowska

Protokolant: asystent sędziego Aleksandra Kaczmarczyk

po rozpoznaniu w dniu 26 stycznia 2012r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

przeciwko (...)S.A. z siedzibą w W.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

I. Uznaje za niedozwolone i zakazuje stosowania przez (...) S.A. z siedzibą w W. w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy o następującej treści:

„Umowa może zostać wypowiedziana przez (...) z ważnych przyczyn, w przypadku: (...) wycofania Karty z oferty (...)”

II. Zasądza od (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 360 zł. (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

III. Poleca pobranie Kasie Sądu Okręgowego w Warszawie od (...) S.A. z siedzibą w W. kwotę 600 zł (sześćset złotych) tytułem opłaty stałej od pozwu, od której uiszczenia powód był zwolniony z mocy prawa.

IV. Zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, na koszt (...) S.A. z siedzibą w W..

SSO Maria Witkowska

Sygn. akt XVII AmC 3511/10

UZASADNIENIE

Powód – Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w dniu 26 listopada 2010 roku wniósł pozew, w którym domagał się uznania za niedozwolone postanowienia stosowanego przez pozwanego – (...) S.A. z siedzibą w W. o treści: **„Umowa może zostać wypowiedziana przez (...) z ważnych przyczyn, w przypadku: (...) d) wycofania karty z oferty (...)”**.

Powód wniósł ponadto o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Swoje roszczenie powód oparł na fakcie, że pozwany prowadzi działalność bankową, maklerską i powierniczą, a w ramach działalności bankowej, w stosunkach z konsumentami posługuje się regulaminem o nazwie Regulamin kart kredytowych dla klientów detalicznych, który przedłożył na wezwanie Prezesa UOKiK w toku postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

Powód wskazał, iż Regulamin ten jest dostępny pod adresem witryny internetowej pozwanego: (...). Z kolei postanowienie, którego uznania za niedozwolone żąda powód stanowi zapis zawarty w § 36 ust. 2 pkt d) tegoż Regulaminu. Na dowód powyższego powód załączył do pozwu przedmiotowy Regulamin.

Powód stwierdził, iż w jego ocenie zakwestionowane postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, przez co jego stosowanie wypełnia znamiona wymienione w przepisach art. 385¹ § 1 kc.

Powód podniósł, że powszechnie akceptowanymi dobrymi obyczajami w zakresie konstruowania zapisów umownych, zwłaszcza o charakterze adhezyjnym są: zapewnienie jasności brzmienia postanowień umownych oraz przewidywalność co do czasu trwania stosunku prawnego. Tymczasem, jak podał, treść kwestionowanej klauzuli budzi wątpliwości co do jej właściwego rozumienia. Wywiódł, iż konstrukcja klauzuli może prowadzić do odmiennych interpretacji, gdyż można ją rozumieć w ten sposób, że jedną z ważnych przyczyn jest wycofanie karty z oferty, bądź też w ten sposób, że dopiero w przypadku wycofania karty z oferty dodatkowo „ważne przyczyny”, nie definiowane w Regulaminie, decydują o wypowiedzeniu umowy. Powód zauważył, że z kwestionowanego zapisu nie wynika jakie są wyłączone okoliczności, które mają wpływ na wypowiedzenie przez pozwanego umowy karty kredytowej. W ocenie powoda konsument może być przekonany, że owe ważne przyczyny są wymienione w § 36 ust. 2 pkt 1 – 6 Regulaminu i w takim przeświadczeniu zawrzeć umowę z pozwanym, w związku z czym będzie przekonany, że jego interesy zostały zabezpieczone zgodnie z zapisami ustawy z dnia 12 września 2002r. o elektronicznych instrumentach płatniczych, mimo, że tak nie jest.

Powód zaznaczył, iż w jego opinii literalne brzmienie zapisu wskazuje jednak na drugą z przedstawionych alternatyw, tj. sytuację, w której dopiero w przypadku wycofania karty z oferty dodatkowo „ważne przyczyny”, nie definiowane w Regulaminie, decydują o wypowiedzeniu umowy konsumentowi. W przeciwnym wypadku zapis ten musiałby być inaczej zredagowany. Natomiast przyjęcie takiego znaczenia kwestionowanego zapisu jest sprzeczne z art. 385³ pkt 9 kc, bowiem daje pozwanemu jednostronne prawo do interpretowania klauzuli generalnej ważnych powodów i złożenia wypowiedzenia konsumentowi umowy, wobec tego, że to bank ma kompetencje do zidentyfikowania danej okoliczności i zakwalifikowania jej do grupy ważnych przyczyn. Ponadto, jak podał powód, istnieje dodatkowe ryzyko dowolności w interpretacji samej klauzuli.

Powód zauważył, iż pozwany nie wskazuje w treści Regulaminu przyczyn, których zaistnienie powoduje wycofanie karty z obrotu i - co się z tym wiąże - pierwszego warunku wypowiedzenia umowy. Stwierdził, iż konstrukcja taka uderza w interesy konsumentów i powoduje stan niepewności po ich stronie, gdyż niewskazanie przyczyn wycofania karty z oferty ani w umowie, ani w Regulaminie stwarza sytuację, w której bank arbitralnie względem konsumentów decyduje o momencie wypowiedzenia stosunku umownego i wprowadza po stronie konsumenta niepewność co do czasu na jaki został zawarty stosunek prawny. Według powoda, pozwany poprzez kwestionowaną klauzulę kształtuje zatem prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrym obyczajem w postaci przewidywalności co do czasu trwania stosunku prawnego. Powód zaznaczył, że zapis ten pozostawia zupełną dowolność po stronie banku w zakresie ustalenia momentu wycofania karty z oferty i powstaniu w tym momencie możliwości wypowiedzenia umowy karty kredytowej. Konsument nie ma zaś, jak podał powód, zarówno żadnej wiedzy o momencie podjęcia takiej decyzji przez Bank, jak i możliwości wpływu na jego decyzje. Zdaniem powoda, kształtuje to sytuację znaczącej dysproporcji w prawach i obowiązkach stron umowy, której nie da się usprawiedliwić.

Powód wskazał, że nie bez znaczenia jest także fakt, że wypowiedzenie umowy oznacza, że konsument będzie musiał maksymalnie w ciągu 32 dni spłacić całość zadłużenia (§ 36 ust. 4 Regulaminu). Zwykły termin umowny jest zaś znacznie dłuższy. Podkreślił więc, iż zapis ten może naruszać interesy ekonomiczne konsumenta.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości, zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania sądowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwany podniósł, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie, ponieważ powód nie tylko nie wykazał, ale wręcz nie wskazał, na czym miałyby polegać rażące naruszenie interesów konsumenta.

Ustosunkowując się do zarzutu naruszenia dobrych obyczajów pozwany stwierdził, że wątpliwość powoda co do jasności brzmienia § 36 ust. 2 pkt 2 Regulaminu wynika z użycia w jego tekście sformułowania „z ważnych przyczyn, w przypadku”. Zarzuty pozwu dotyczą jednak tylko jednej z przyczyn wypowiedzenia umowy wymienionej w § 36 ust. 2 pkt 2 Regulaminu, a mianowicie wycofania karty z oferty, podczas gdy w uregulowaniu tym wymienione zostały jeszcze inne przyczyny. Pozwany podniósł, iż powód w żaden sposób nie wyjaśnił dlaczego zarzut „naruszenia zasady jasności postanowień” dotyczy tylko przypadku wycofania kart kredytowych z oferty, a nie innych przyczyn wymienionych w § 36 ust. 2 pkt 2 Regulaminu. Pozwany podkreślił, że powód nie bierze pod uwagę tego, że w § 36 Regulaminu określona została procedura wypowiedzenia umowy, która ma zastosowanie w każdym przypadku wypowiedzenia bez względu na przyczyny wypowiedzenia.

Według pozwanego wskazanie procedury wypowiedzenia umowy przez bank oznacza, że nie można zasadnie twierdzić o istnieniu po stronie konsumenta nieprzewidywalności co do czasu trwania umowy, a wręcz sugerować, że konsument zostanie zaskoczony rozwiązaniem umowy przez pozwanego. Pozwany zaznaczył, że § 36 Regulaminu przewiduje miesięczny termin wypowiedzenia umowy przez pozwanego, po uprzednim pisemnym wypowiedzeniu umowy przez pozwanego.

Ponadto pozwany stwierdził, że zarzut naruszenia dobrych obyczajów może dotyczyć jedynie naruszenia wymogu jednoznacznego i zrozumiałego sformułowania postanowienia umowy (art. 385 § 2 kc), podczas gdy § 36 ust. 2 pkt. 2 Regulaminu wymogów tych nie narusza, ponieważ w sposób jednoznaczny i zrozumiały wynika z niego, że pozwany ma prawo wypowiedzieć umowę z przyczyn enumeratywnie w nim wymienionych, a nie jakichś innych przyczyn.

Pozwany zauważył, że wywody powoda nie pozwalają na określenie co powoduje sprzeczność z dobrymi obyczajami, czy brak wskazania przyczyn wycofania karty kredytowej z oferty powoduje sprzeczność z dobrymi obyczajami, czy też wycofanie karty kredytowej z oferty nie jest ważną przyczyną wypowiedzenia umowy.

Pozwany podniósł, iż uznanie postanowienia za niedozwolone wyłącznie dlatego, że ważną przyczyną wypowiedzenia umowy jest wycofanie karty kredytowej z oferty byłoby równoznaczne z zakwestionowaniem możliwości dokonywania przez bank zmian oferty w czasie trwania umów o kartę kredytową, co z kolei pozbawiałoby bank możliwości prowadzenia racjonalnej działalności gospodarczej i sprowadzało się by się do ograniczenia swobody działalności gospodarczej.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany – (...) S.A. z siedzibą w W. wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem (...) prowadzi działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usług bankowych.

Pozwany posługiwał się w obrocie z konsumentami wzorcem umownym o nazwie „Regulamin kart kredytowych dla klientów detalicznych”, który zawierał zakwestionowane przez powoda postanowienie o następującej treści: **„Umowa może zostać wypowiedziana przez (...) z ważnych przyczyn, w przypadku: (...) wycofania Karty z oferty (...)”**. (k. 27-28 akt).

W odpowiedzi na pozew pozwany nie zakwestionował, iż w stosowanym przez niego wzorcu zawarte jest powołane w pozwie postanowienie. Nie zaprzeczył także, aby stosował wskazane postanowienie, w związku z czym okoliczność tą należało uznać za przyznaną w oparciu o przepis art. 230 k.p.c.

Wobec nie zakwestionowania wiarygodności wzorca umownego, ani niezgodności wyżej wymienionego postanowienia z treścią postanowienia zawartego w Regulaminie należało uznać za udowodnione, iż jest on stosowany przez pozwanego.

W tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

Powództwo jest uzasadnione.

Przede wszystkim należy podkreślić, że w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone Sąd dokonuje abstrakcyjnej oceny wzorca celem ustalenia, czy zawarte w nim klauzule mają charakter niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385¹ k.c. Niedozwolone postanowienia umowne określają przepisy art. 385¹ – 385³ k.c., mające na celu ochronę konsumenta przed niekorzystnymi postanowieniami umowy łączącej go z profesjonalistą.

W myśl art. 385¹ § 1 k.c., za niedozwolone postanowienia umowne uznaje się postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Z przytoczonego sformułowania wynika zatem, że możliwość uznania danego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowanie go z praktyki stosowania zależna jest od spełnienia następujących przesłanek:

- 1) postanowienie nie zostało uzgodnione indywidualnie, a więc nie podlegało negocjacom;
- 2) ukształtowane w ten sposób prawa i obowiązki konsumenta pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami;
- 3) ukształtowane we wskazany sposób prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta;
- 4) postanowienie umowy nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron, w tym ceny lub wynagrodzenia.

Powyższe przesłanki muszą zostać spełnione łącznie, natomiast brak jednej z nich skutkuje tym, że Sąd nie dokonuje oceny danego postanowienia pod kątem abuzywności.

Analizując zakwestionowane przez powoda postanowienie w oparciu o w/w kryteria, nie budzi wątpliwości Sądu, że konsumenci nie mieli wpływu na jego treść, a zatem należało uznać, że nie było ono z nimi uzgadniane indywidualnie.

Przedmiotowe postanowienie nie dotyczy także, zdaniem Sądu, głównych świadczeń stron umowy, tylko elementu drugorzędowego, jakim jest wypowiedzenie umowy o kartę.

Do rozstrzygnięcia pozostała zatem jedynie kwestia, czy zakwestionowane przez powoda postanowienia kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Należy wskazać, że „dobre obyczaje” to reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać także działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, a więc działania potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające od przyjętych standardów postępowania. Pojęcie „interesów konsumenta” należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, mogą tu wejść w grę także inne aspekty: zdrowia konsumenta (i jego bliskich), jego czasu zbędnie traconego, dezorganizacji toku życia, przykrości, zawodu itp. Naruszenie interesów konsumenta wynikające z niedozwolonego postanowienia musi być rażące, a więc szczególnie doniosłe. Pojęcie „dobrych obyczajów” (w szczególności w stosunkach umownych między profesjonalistą a konsumentem) zdefiniowała judykatura - w orzeczeniu SN z 13 lipca 2005 r., I CK 832/04, IC Biul. SN 2006, nr 2, s. 86 wskazano, iż za „sprzeczne z dobrymi obyczajami” należy uznać wprowadzenie klauzul godzących w równowagę kontraktową, zaś „rażące naruszenie interesów konsumenta” polega na nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta w określonym stosunku umownym.

Mając powyższe na względzie Sąd uznał, że kwestionowana przez powoda klauzula, o treści „**Umowa może zostać wypowiedziana przez (...) z ważnych przyczyn, w przypadku (...) wycofania karty z oferty (...)**” stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c.

Sąd w pełni podziela stanowisko Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów co do powodów abuzywności przedmiotowej klauzuli.

Przede wszystkim należy zauważyć, że zakwestionowane postanowienie może budzić wątpliwości interpretacyjne. Według pozwanego uregulowanie § 36 ust. 2 pkt 2 Regulaminu, który zawiera zakwestionowane postanowienie stanowi, że umowa może zostać wypowiedziana przez (...) z ważnych przyczyn, ale tylko takich jakie zostały wymienione w tym punkcie paragrafu. Z kolei powód twierdzi, że zgodnie z literalnym brzmieniem klauzuli można ją interpretować również w ten sposób, że umowa może zostać wypowiedziana przez (...) z ważnych powodów, w przypadku ujawnienia się okoliczności wskazanej w postanowieniu. Powyższe oznacza naruszenie reguły określonej w art. 385 § 2 kc, iż wzorzec umowy powinien być sformułowany jednoznacznie i w sposób zrozumiały.

Zdaniem Sądu mimo wykładni dokonanej przez pozwanego, dosłowne brzmienie pierwszej części klauzuli „Umowa może zostać wypowiedziana przez (...) z ważnych przyczyn, w przypadku (...)” pozwala na przyjęcie interpretacji powoda, w której ważne przyczyny będą definiowane przez bank ad hoc w przypadku zaistnienia okoliczności wymienionych w dalszej treści klauzuli w § 36 ust. 2 pkt 2 lit. a – f Regulaminu. Tym samym enumeratywne wyliczenie tych okoliczności nie jest równoznaczne z dookreśleniem przesłanek wypowiedzenia umowy. Dopiero bowiem wystąpienie ważnych przyczyn w sytuacji zaistnienia okoliczności wymienionych przez bank w § 36 ust. 2 pkt 2 Regulaminu przesądzi o możliwości wypowiedzenia przez bank umowy o kartę. Z kolei brak definicji „ważnych przyczyn” spowoduje, przy takim rozumieniu postanowienia, możliwość ich dowolnej interpretacji przez bank. Tylko bowiem precyzyjne i jednoznaczne oznaczenie przesłanek wypowiedzenia umowy przez bank może gwarantować konsumentowi przewidywalność działań banku jeśli chodzi o możliwość wypowiedzenia przez bank umowy o kartę.

Zaznaczenia wymaga, że w świetle art. 385³ pkt 9 kc w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami są te, które w szczególności przyznają kontrahentowi konsumenta uprawnienie do dokonywania wiążącej interpretacji umowy. W niniejszej natomiast sprawie brak precyzyjnego określenia ważnych przyczyn, które decydują o wypowiedzeniu umowy prowadzić będzie właśnie do uzyskania przez bank możliwości samodzielnego ustalenia i narzucenia wykładni, czy wystąpienie określonego zdarzenia uprawnia bank do wypowiedzenia umowy.

Sąd stwierdził, że omawiana klauzula ze względu na niejednoznaczność co do oznaczenia sytuacji, w których bank może wypowiedzieć umowę jest skrajnie niekorzystna dla konsumenta, albowiem stwarza niepewność co do trwania stosunku umownego oraz konsekwencji wynikających z wypowiedzenia umowy przez bank w postaci spłaty zadłużenia, która zgodnie z § 36 ust. 3 i 4 Regulaminu powinna nastąpić nie później niż następnego dnia po upływie miesięcznego okresu wypowiedzenia liczonego od dnia doręczenia konsumentowi oświadczenia o wypowiedzeniu umowy. Przy czym należy mieć na uwadze, iż stosownie do § 26 ust. 1 Regulaminu w trakcie trwania umowy konsument jest zobowiązany do spłaty zadłużenia powstałego na koniec cyklu rozliczeniowego z tytułu używania wszystkich kart wydanych do rachunku karty, co najmniej w wysokości minimalnej kwoty do zapłaty, obejmującej m.in. 5% rozliczonych operacji. Powyższe świadczy o większym obciążeniu finansowym konsumenta w przypadku wypowiedzenia umowy przez bank, kiedy to konsument jest zobowiązany do spłaty całości zadłużenia, w sytuacji, na którą mógł być nieprzygotowany wobec braku informacji co do konkretnych powodów wypowiedzenia umowy.

Odnosząc się natomiast do kwestii wycofania karty z oferty (...) należy stwierdzić, iż za abuzywnością również tej części zakwestionowanego zapisu przemawia brak uregulowania przyczyn, których zaistnienie powoduje wycofanie karty z obrotu. Tego typu konstrukcja stwarza bowiem niepewność konsumenta co do czasu trwania stosunku prawnego i momentu rozpoczęcia procedury rozwiązania kontraktu. Sąd zważył, iż określenie przyczyn wycofania karty z oferty (...), mającego wpływ na wypowiedzenie umowy przez bank, jest tym bardziej istotne, iż, jak wskazał sam pozwany w trakcie rozprawy w dniu 26 stycznia 2012r., odnośnie wycofania karty z oferty decydują de facto organizacje kartowe,

tj. podmioty postronne, nie związane z konsumentem umową. Zatem wobec istnienia zależności wypowiedzenia umowy od decyzji podmiotu zewnętrznego, przyczyny wycofania karty z obrotu powinny być tym bardziej uściślane w umowie z konsumentem, co przekładałoby się na brak dowolności w wycofaniu karty z oferty banku i zaskakiwania konsumenta taką decyzją.

Należy zatem zgodzić się z powodem, iż zakwestionowana klauzula wprowadza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumentów w określonym stosunku obligacyjnym, naruszając równowagę kontraktową tego stosunku poprzez przyznanie jedynie pozwanemu zarówno uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji postanowień umownych, jak również możliwości arbitralnego podjęcia decyzji o dalszym trwaniu stosunku obligacyjnego. Z powyższych względów należy uznać, że zakwestionowane postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta.

Z tych względów Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał, że zakwestionowane postanowienie wzorca umownego stosowanego przez pozwanego w obrocie z konsumentami stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. i zakazał jego stosowania na podstawie art. 479⁴² k.p.c.

O wysokości wpisu od pozwu i obciążeniu nim pozwanego na rzecz Skarbu Państwa orzeczono na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 6 w zw. z art. 113 ust. 1 oraz art. 96 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398) i art. 98 § 1 kpc.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono stosowanie do wyniku sporu na podstawie art. 98 i 99 k.p.c.

Publikację prawomocnego wyroku na koszt pozwanego zarządzono na podstawie art. 479⁴⁴ k.p.c.

SSO Maria Witkowska